

Kazimierz Słomczewski*

GOSPODARKA KOMUNALNA NA WSI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM
I ELEMENTY JEJ ZARZĄDZANIA

Wstęp

Powszechnie uważa się, że gospodarka komunalna jest nierozłącznie związana tylko z miastem. Na ogół instytucja samorządu miejskiego dysponuje urządzeniami komunalnymi danego miasta, nazywanymi też infrastrukturą komunalną. Samorząd miejski sam lub za pośrednictwem organizacji gospodarczych (przedsiębiorstw, zakładów budżetowych) bierze na siebie odpowiedzialność za gospodarkę komunalną na danym terenie, starając się zaspokoić określone potrzeby materialno-bytowe mieszkańców miasta¹.

Rozwój miast warunkował i warunkuje powstawanie i formy gospodarki komunalnej. Proces rozwojowy tej gospodarki można przyporządkować historycznym wyróżnikom organizmów miejskich, takich jak: miasto antyczne, feudalne, kapitalistyczne i współczesne, składające się z różnych form społecznej gospodarki w niej istniejących. Poza dwoma czynnikami gospodarki komunalnej², jakimi są rozwój miast i społeczny system gospodarowania, należy pamiętać również o trzecim, którym jest poziom techniki. Skalę tego czyn-

* Dr. Zakład Gospodarki Komunalnej Instytutu Polityki Regionalnej UŁ.

¹ A. G i n s b e r t - G e b e r t, Polityka komunalna, Warszawa 1984, s. 11.

² Tamże.

nika może zilustrować porównanie współczesnego systemu zaopatrzenia miasta w wodę z akweduktami rzymskimi.

Biorąc pod uwagę postępujące na całym świecie procesy urbanizacyjne, postęp techniczny, a także rozwój społecznych form gospodarowania, co występuje przede wszystkim w krajach socjalistycznych, a więc i w Polsce, można powiedzieć, że wszystko to prowadzi i nadal będzie prowadziło do rozwoju gospodarki komunalnej. Tym samym będzie się zwiększało znaczenie odpowiedniego wyposażenia miasta w infrastrukturę komunalną z właściwą jej organizacją i sprawnym zarządzaniem. Całokształt świadczeń usług komunalnych w znacznym stopniu będzie wpływał na warunki życia na danym obszarze zainwestowania.

W Polsce Ludowej można mówić o intensywnym procesie urbanizacji kraju, wywołanym w głównej mierze rozwojem przemysłu. W konsekwencji doprowadziło to do rozbudowy gospodarki miejskiej, a w tym infrastruktury komunalnej. Znaczenie gospodarki komunalnej w miastach stale rosło i spowodowało, że obecnie stanowi ona dział gospodarki miejskiej i zaliczana jest do gospodarki narodowej jako dział gospodarki terenowej³.

Przyjęcie rozumowania, że obecnie gospodarka komunalna związana jest tylko z miastem, z pominięciem miejscowości wiejskich, jest nie tylko jej zawężeniem. Stanowi odejście od realnych potrzeb i wymagań życia społeczno-gospodarczego kraju, a nie tylko bytowego zapotrzebowania na usługi komunalne zgłaszane przez mieszkańców wsi. Należy podkreślić, że dziś usługi komunalne na wsi poza zaspokojeniem potrzeb bytowych jej mieszkańców, mają pośredni wpływ na produkcję rolną i hodowlę, szczególnie przy założeniach jej intensyfikacji. W ten sposób stają się one nie tylko elementem wyrównywania warunków bytowych mieszkańców wsi i miast, ale niezbędnymi urządzeniami infrastrukturalnymi dla tak ważnego ogniwa naszej gospodarki, jakim jest kompleks żywnościowy. Dlatego przyjmowanie pojęcia gospodarki komunalnej należy zmodyfikować, nawet w potocznym jej rozumieniu i uznać, że obecnie jest ona nie tylko nierozzerwalnie związana z miastem, ale i niezbędna w osiedlach wiejskich. Tym

³ Tamże.

samym powinna funkcjonować we wszystkich rodzajach jednostek osiedleńczych, wykorzystując współczesne możliwości techniczne, dopasowując swoje urządzenia i systemy gospodarowania do skali skupiska ludzkiego.

Uznając niezbędność rozwoju gospodarki komunalnej na wsi, w niniejszym artykule przedstawię jej podstawowe uwarunkowania i odrębności w miejskich jednostkach osiedleńczych na przykładzie wsi w województwie łódzkim. Przedstawienie stanu zainwestowania w infrastrukturę komunalną pozwoli na ocenę gospodarki komunalnej we wspomnianych wsiach, dając podstawę do wysunięcia wniosków odnośnie do zarządzania tą gospodarką.

Sam wybór wsi województwa łódzkiego jako pola badawczego może rodzić wątpliwości z uwagi na bardzo wysoki stopień zurbanizowania tego obszaru. W roku 1985 bowiem, we wszystkich 8 miastach województwa łódzkiego zamieszkiwało 91,4% ludności (na wsi tylko 8,6%)⁴. Mając to na uwadze przyjęto tezę, że wysoki stopień zurbanizowania województwa umożliwia znacznemu odsetkowi ludności zamieszkałej w miastach powszechny dostęp do urządzeń komunalnych. Powinno to rodzić zwiększoną presję społeczną ludności zamieszkałej w tym samym województwie na wsi, na realizację potrzeb w zakresie usług komunalnych w swoim miejscu zamieszkania.

Jak wspomniano, powszechne uznawanie potrzeb rozwojowych gospodarki komunalnej w mieście występuje często łącznie z niedocenianiem tych zjawisk na wsi. Świadomość konieczności wyposażania wsi w infrastrukturę komunalną narasta w społeczeństwie powoli, musi to jednak znaleźć należne miejsce w całości spraw społeczno-gospodarczych, aby nie stało się barierą, trudną do przebycia w dalszym rozwoju kraju.

⁴ Rocznik Statystyczny 1986, GUS, Warszawa 1986, tab. III, s. LVI.

1. Uwarunkowania i odrębności gospodarki komunalnej na wsi oraz cechy wsi łódzkich

Mówiąc o uwarunkowaniach i odrębności gospodarki komunalnej na wsi ograniczę się do przedstawienia najważniejszych problemów z tym związanych, rozpatrując je na przykładzie wsi w województwie łódzkim.

Do uwarunkowań gospodarki komunalnej na wsi zaliczymy skalę zapotrzebowania na usługi komunalne związane z wielkością wiejskich jednostek osiedleńczych.

Dość wyraźnie określone granicami administracyjnymi obszary miejskie stanowią teren zainwestowania infrastruktury komunalnej w miastach. Można je przeciwstawić niezbyt precyzyjnie określonym obszarom wiejskim, bowiem te nie wszędzie mogą być przedmiotem zainteresowania gospodarki komunalnej. Wynika to nie tylko z oddania pod uprawę przeważającej części terenów wiejskich, ale ze znacznego zróżnicowania wielkości samych wsi, dla których z uwagi na ten właśnie czynnik nie zawsze będzie występowało uzasadnienie organizacji usług komunalnych. Należy jeszcze wspomnieć o niejednorodności samego pojęcia "wieś", któremu poświęcimy nieco uwagi.

W ujęciu funkcjonalnym osadnictwem wiejskim nazywamy ogół form zagospodarowania obszarów wiejskich, które powstały w wyniku historycznego procesu osiedlania ludności związanej z rolnictwem. Wyróżnia się tu miasta i wsie. Miasta jako jednostki osiedleńcze, którym nadano prawa miejskie nie będą mnie interesowały, chociaż w wyniku urbanizacji i uprzemysłowienia wielofunkcyjny charakter dużej wsi i małego miasta będzie się różnił tylko formalno-prawnym statusem⁵.

Przedmiotem mojego zainteresowania będzie tylko wieś. Jest to jednostka osadnicza, która w przeszłości związana była z jedną funkcją, jaką była produkcja rolna i hodowla, a obecnie prze-

⁵ Encyklopedia ekonomiczno-rolnicza, Warszawa 1984, s. 505,

kształciła się lub przekształca w wielofunkcyjną jednostkę osiedleńczą⁶.

Obszar wsi należy podzielić na tereny uprawowe (pola, łąki, sady, nieużytki itd.) oraz tereny zabudowań wiejskich. Siedliska rolników i związane zazwyczaj z daną wsią budowle składają się na osadę wiejską, której obszar jest potencjalnym terenem zainwestowania infrastruktury komunalnej. Granice takiej osady często są umowane, a tym trudniejsze do jednoznacznego określenia, im rozproszenie siedlisk jest większe. Dlatego przy budowie infrastruktury komunalnej trzeba brać pod uwagę niejednoznaczne granice osady wiejskiej dopasowując ją do istniejącej konfiguracji siedlisk w ramach wiejskiego osadnictwa.

W ujęciu przestrzennym można stwierdzić, że dzisiejsza wieś polska jest rozproszona. Dotyczy to zarówno oddalenia jednej miejscowości od drugiej, jak i samego usytuowania poszczególnych domostw i gospodarstw rolnych w ramach poszczególnych wsi. Rozproszenie wsi jest konsekwencją jej historycznego kształtowania się⁷ Mimo prowadzenia polityki scaleniowej w okresie Polski Ludowej, a w szczególności od lat pięćdziesiątych, proces ten postępuje powoli. Racjonalne skoncentrowanie siedlisk rolników można zauważyć przede wszystkim w nowo zakładanych lub modernizowanych wsiach⁸.

Aktualnie istnieje w Polsce ok. 40 000 wsi sołeckich i drugie tyle wsi posiadających nazwy przysiółków lub kolonii⁹. We wsiach tych mieszkało w roku 1985 ponad 14,8 mln ludności¹⁰, co stanowiło 40% ludności Polski. Jednocześnie w ostatnich pięciu latach obserwuje się niewielki, ale stały wzrost liczby ludności wiejskiej¹¹.

Rozproszenie osad wiejskich stanowiło i stanowi obecnie istot-

⁶ Tamże.

⁷ Z. P o g o d z i ń s k i, Planowanie przestrzenne terenów wiejskich, Warszawa 1977, s. 528.

⁸ Tamże, s. 421.

⁹ Tamże, s. 432.

¹⁰ Rocznik statystyczny 1986, tab. 2 (39), s. 41.

¹¹ Tamże.

ny czynnik hamujący rozbudowę infrastruktury komunalnej na wsi, a tym samym organizacji gospodarki komunalnej w tych jednostkach osiedleńczych. Ponadto znaczne zróżnicowanie wielkości wsi, od kilku do kilkuset domostw, stawia pod znakiem zapytania racjonalność budowy infrastruktury komunalnej dla wszystkich wsi, niezależnie od ich wielkości. Warunki terenowe danej wsi lub jej części (przysiółka) mogą być elementem sprzyjającym (kilka domów nad potokiem - wspólne ujęcie i rozprowadzenie wody) dla wybranych branż gospodarki komunalnej lub znacznie je utrudniać, co powinno przesądzać o decyzji zaniechania albo budowy wspólnych urządzeń komunalnych, stanowiąc uwarunkowania indywidualne danej jednostki osiedleńczej.

Złożoność wyboru wsi, w której występują przesłanki do organizacji gospodarki komunalnej jest duża i wykracza poza ramy artykułu. Dlatego w niniejszych rozważaniach przyjmuję dla wsi w województwie łódzkim pojęcie tzw. wiejskiej miejscowości statystycznej, dla której to gromadzone są dane statystyczne. Pojęcie miejscowości statystycznej na wsi jest stosowane nie tylko w województwie łódzkim, ale w całej Polsce, a więc wydaje się szczególnie użyteczne. Można utożsamiać miejscowość statystyczną z wiejską jednostką osiedleńczą. Miejscowości statystyczne na wsi jako podstawowe jednostki statystyczne wyznaczone są przez władze terenowe, uznające za wystarczający taki stopień szczegółowości wiejskich jednostek osiedleńczych. W ramach takiej jednostki statystycznej może funkcjonować więcej niż jedna miejscowość o samodzielnej nazwie. Z reguły będą to tzw. przysiółki i kolonie danej wsi lub niewielkie wioski graniczące ze sobą.

W województwie łódzkim wyróżnia się 320 miejscowości statystycznych, uznanych za podstawowe wiejskie jednostki osiedleńcze. W ich ramach znajduje się 399 miejscowości wiejskich o samodzielnej nazwie (por. tab. 1), których z ww. powodów nie będziemy bliżej analizować, przyjmując że funkcjonują one w ramach jednostek statystycznych.

Podając w tab. 1 liczbę wsi (wiejskich jednostek statystycznych), uwzględniono ich strukturę według gmin. Najwięcej, bo 47 wsi województwa łódzkiego występuje w gminie Zgierz, najmniej, bo tyl-

Tabela 1

Liczba wsi według gmin w województwie łódzkim
w 1985 r.

Gmina	Liczba miejscowości* statystycznych - wsi	Liczba miejscowości** wiejskich o odrębnej nazwie	Powierzchnia w ha	Średnia powierzchnia w ha na miejscowość statystyczną	Liczba ludności na km ²
Aleksandrów Łódzki	41	48	13 348	325,5	57
Andrespol	18	15	3 975	220,8	384
Brójce	16	26	7 732	483,2	79
Głowno	33	33	10 560	320,0	52
Nowosolna	17	27	7 805	459,1	70
Ozarków	31	36	9 917	319,9	77
Pabianice	30	33	11 812	393,7	128
Parzęczew	37	45	10 351	279,7	56
Rzgów	14	17	6 897	492,6	123
Stryków	36	43	15 640	434,4	60
Żgierz	47	76	20 778	442,0	60
Razem	320	399	118 815	371,0	83

* Liczba miejscowości statystycznych - wsi, obejmuje wszystkie występujące w gminach województwa łódzkiego wiejskie jednostki osiedleńcze, jako podstawowe jednostki statystyczne. Podane liczby miejscowości są aktualizowane na bieżąco.

** Sama nazwa wskazuje, że to wsie i kolonie o odrębnych nazwach, zaliczane statystycznie do podstawowej wiejskiej miejscowości statystycznej.

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 1978, wykaz miejscowości, dla których są opracowane dane statystyczne oraz przynależne do nich miejscowości i ich integralne części aktualizowane na bieżąco [maszynopis powielony WUS w Łodzi]; Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 1986, WUS w Łodzi, Łódź 1986, tab. 1, s. 46, tab. 2, s. 47 oraz przeliczenia własne.

ko 14, w gminie Rzgów. Największą powierzchnię przypadającą na miejscowość statystyczną zanotowano w gminie Rzgów, natomiast najbardziej ludne są wsie w gminie Andrespol, gdzie liczba ludności jest największa i wynosi 384 osoby na km².

Jak wspomniano liczba wiejskich jednostek statystycznych ulega zmianie. Dane przytoczone w tab. 1, mimo że zostały opracowane w roku 1978 podczas Narodowego Spisu Powszechnego są przez Wojewódzki Urząd Statystyczny stale weryfikowane i przyjmujemy je jako aktualne.

T a b e l a 2

Liczba ludności we wsiach w województwie łódzkim
według gmin w latach 1978 i 1985

Gmina	Liczba ludności na wsi				Przyrost lub zmniejszenie się liczby ludności na wsi w roku 1985 w stosunku do 1978 r.	Wskaźnik procentowy zmiany liczby ludności w 1985 r. w stosunku do 1978 r.
	1978		1985			
	liczba osób	%	liczba osób	%		
Aleksandrów łódzki	7 723	8	7 605	8	-118	0,98
Andrespol	14 985	16	15 283	16	298	1,01
Brójce	6 179	6	6 087	6	-92	0,98
Główno	5 897	6	5 494	6	-403	0,93
Nowosolna	5 460	5	5 433	5	-27	0,99
Dzorków	7 620	7	7 604	7	-16	1,00
Pabianice	14 990	15	15 071	15	84	1,00
Parzęczew	5 786	6	5 821	6	35	1,00
Rzgów	8 241	8	8 487	8	246	1,02
Stryków	9 734	10	9 325	9	-409	0,95
Zgierz	12 864	13	12 440	14	-424	0,96
Razem	99 479	100	98 650	100	-	0,99

Ź r ó d ł o: Narodowy Spis Powszechny 1978 r., tablice zliczeniowe A-1; Ludność stale zamieszkała na wsi, Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 1986, WUS w Łodzi, Łódź 1986, tab. 1, s. 46-47 oraz przeliczenia własne.

Liczba gospodarstw rolnych według własności i gmin w 1978 i 1984 r.

Gmina	Liczba				Zmniejszenie się lub przyrost gospodarstw rolnych w 1984 r. w stosunku do 1978 r.	Procentowy wskaźnik dynamiki gospodarstw rolnych
	gospodarstw rolnych indywidualnych w roku 1978	państwowych gospodarstw rolnych	spółdzielni produkcyjnych	gospodarstw rolnych indywidualnych w roku 1984		
Aleksandrów łódzki	1 588	5	1	1 438	-150	-9,0
Andrespol	895	1	-	846	-49	-5,4
Brójce	1 298	-	2	1 197	-101	-7,7
Głowno	1 392	-	1	1 185	-207	-14,8
Nowosolna	1 172	-	1	1 111	-61	-5,2
Ozorków	1 255	3	1	1 145	-110	-8,7
Pabianice	1 901	4	3	1 733	-168	-8,8
Parzęczew	1 050	-	2	881	-169	-16,0
Rzgów	1 527	-	-	1 546	+19	+1,2
Stryków	2 754	2	-	2 311	-443	-16,0
Zgierz	2 456	2	4	2 305	-151	-6,1
Razem	17 288	17	14	15 698	1 590	-9,1

Źródło: Tablice wynikowe, z. 24, Wyposażenie miast, gmin i miejscowości wiejskich w podstawowe placówki i urządzenia w woj. łódzkim, GUS, Warszawa 1974. Jednorazowe badanie zaplecza gospodarstw rolnych w wodę, WUS w Łodzi, Łódź 1984 oraz przeliczenia własne.

Wspomniane wsie w roku 1985 zamieszkiwało 98 650 stałych mieszkańców (por. tab. 2) i było to 0,6% mniej niż w roku 1978. Saldo za wspomniane 7 lat jest ujemne, bowiem ludności stałe zamieszkałej na wsi ubyło, przy czym różnie się to kształtowało w poszczególnych gminach (patrz tab. 2).

Dla pogłębienia obrazu omawianej zbiorowości, jaką są wsie województwa łódzkiego podano w tab. 3 liczbę gospodarstw rolnych według własności i według gmin. Z tab. wynika, że zmniejsza się liczba indywidualnych gospodarstw rolnych. W okresie 1978-1984 spadek ten wyniósł 9,1% wszystkich indywidualnych gospodarstw rolnych, ten proces można zaobserwować we wszystkich gminach z wyjątkiem gminy Rzgów, gdzie liczba indywidualnych gospodarstw zwiększyła się w omawianym okresie o 19, co stanowi 1,2% (por. tab. 3).

W zmniejszeniu się rozproszenia wsi oraz gospodarstw rolnych, a w konsekwencji i domowych można dostrzec realizację pozytywnych tendencji. Do nich należy polityka przestrzenna, dążąca do koncentracji wsi oraz polityka preferowania silnych gospodarstw rolnych, powodująca koncentrację tych gospodarstw. Wszystkie te cechy występują we wsiach województwa łódzkiego i mimo że jest to proces dość powolny, można przewidywać jego stały charakter, co będzie powodować na wsi koncentrację zapotrzebowania na usługi komunalne. Doprowadzi to ponadto do zwiększenia liczby wiejskich jednostek osiedleńczych, które czynnik ekonomiczny będzie kwalifikował do budowy czy rozbudowy infrastruktury komunalnej przy uwzględnieniu ich odrębnego charakteru.

Odrębność gospodarki komunalnej na wsi wynika z jej uwarunkowań, do których należą: wielkość wiejskiej jednostki osiedleńczej, jej położenie względem innych wsi lub sąsiedztwo z miastem, warunki geograficzne oraz sama funkcja wsi. Wielkość wsi będzie kształtowała poziom zapotrzebowania na usługi komunalne. Położenie względem innych jednostek osiedleńczych łącznie z warunkami geograficznymi będzie przesądzało o rozważaniach technicznych urządzeń komunalnych (np. gaz przewodowy z pobliskiego miasta lub wspólne dla paru wiosek ujęcie wody). Funkcja wsi będzie kształtowała strukturę jej mieszkańców (np. rolników lub rolników i pracowników

PGR itd.), a tym samym oddziaływać będzie na potrzeby w zakresie usług komunalnych.

Jednak skala owych potrzeb na wsi będzie zawsze znacznie węższa niż w mieście. Tym samym spośród dość szerokiego wachlarza branż gospodarki komunalnej wyróżnianych w mieście można wybrać tylko część - te, które mogą być wprowadzane obecnie na wsi.

Do urządzeń komunalnych, dziś już niezbędnych na wsi, zaliczyć można:

- urządzenia energetyczne (elektroenergetyka, gazownictwo sieciowe i bezprzewodowe),
- urządzenia techniczno-sanitarne (zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie ścieków i ich oczyszczanie),
- drogownictwo (ulice wiejskie, oświetlenie uliczne)¹².

Pozostałe urządzenia zaliczane do infrastruktury komunalnej¹³ z uwagi na sporadyczność występowania na terenach wiejskich zostaną później omówione tylko sygnalnie.

2. Wyposażenie wsi województwa łódzkiego w infrastrukturę komunalną i jej funkcjonowanie

Zgodnie z uprzednio przyjętym ograniczeniem infrastrukturę komunalną w województwie łódzkim na wsi będziemy omawiać tylko w zawężonym zakresie, dotyczącym urządzeń energetycznych, techniczno-sanitarnych i drogownictwa.

Śród urządzeń energetycznych zostaną omówione urządzenia elektroenergetyczne, gazownictwo przewodowe i bezprzewodowe.

¹² U. W i c h, Regionalne zróżnicowanie wiejskich urządzeń komunalnych i kierunki ich rozwoju, "Biuletyn PAN WPZW", 1976, z. 91, s. 13.

¹³ Do infrastruktury komunalnej zalicza się ponadto transport miejski, chodniki, place, melioracje, oczyszczanie, usługi pogrzebowe, ciepłownictwo. K. K r a s s o w s k i, Elementy techniczne gospodarki miejskiej (technika komunalna), cz. I. Urządzenia lokalnej infrastruktury technicznej, Łódź 1983, s. 18-19.

2.1. Urządzenia elektroenergetyczne

Elektryfikacja wsi w województwie łódzkim, tak jak w całej Polsce, została zakończona. Proces ten wymagał wiele wysiłku. Od rozbudowy elektrowni przez budowę linii przesyłowych wysokich napięć, niskich napięć i sieci rozdzielczej. O skali wysiłku może świadczyć fakt, że w roku 1938 w całej Polsce tylko 1263 wsie były zelektryfikowane (1,8% ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych w kraju)¹⁴.

Zużycie energii elektrycznej przez odbiorców indywidualnych we wsiach województwa łódzkiego można uznać za wysokie, co ilustruje tab. 4.

Porównanie zużycia energii elektrycznej przez gospodarstwa domowe w mieście i na wsi oraz indywidualne gospodarstwa rolne w województwie łódzkim, wykazuje pewne wyrównanie poziomu dla tych grup odbiorców. Natomiast zużycie energii elektrycznej na odbiorcę wiejskiego w województwie łódzkim zarówno dla gospodarstwa domowego, jak i indywidualnego gospodarstwa rolnego jest większe niż ten wskaźnik średnio liczony dla całej Polski. W ostatnich latach (por. tab. 4) zużycie energii elektrycznej na wsi wyraźnie się zwiększa - tak w gospodarstwach domowych, jak i indywidualnych gospodarstwach rolnych. Celowo w przytoczonych danych pominięto uspołecznione gospodarstwa rolne, gdyż nieporównywalnie większe inwestycje niż w indywidualnych gospodarstwach rolnych, znacznie zwiększają zapotrzebowanie i zużycie energii elektrycznej, co wypaczałoby obraz.

W opinii ludności wiejskiej województwa łódzkiego dość powszechnie można spotkać pogląd o nierytmicznym dostarczaniu energii elektrycznej na wsi, częstych wyłączeniach, co powoduje ograniczenie korzystania z urządzeń elektroenergetycznych. Uznając za niewątpliwy sukces powszechne zelektryfikowanie wszystkich wsi w omawianym województwie trzeba zdawać sobie sprawę, że urządzenia elektroenergetyczne na wsi wymagają dalszych usprawnień, wymiany

¹⁴ Elektryfikacja wsi (1950-1959), GOS, Warszawa 1961, s. 48.

T a b e l a 4

Zużycie energii elektrycznej
w gospodarstwach domowych i indywidualnych gospodarstwach rolnych
w latach 1980-1985
w województwie łódzkim i w Polsce

Wyszczególnienie	Województwo łódzkie			
	1980	1983	1984	1985
	w kWh na 1 odbiorcę			
Na 1 odbiorcę na wsi	1 538,5	1 788,0	2 131,8	2 069,1
Na 1 odbiorcę w indywidualnym gospodarstwie rolnym	1 222,6	1 597,7	2 044,4	2 469,1
Na 1 odbiorcę w miastach	1 371,3	1 362,2	1 489,6	1 380,7
	Polska			
	w kWh na 1 osobę			
	1980	1983	1984	1985
Na 1 odbiorcę na wsi	1 276,8	1 315,5	1 675,9	1 683,8
Na 1 odbiorcę w indywidualnym gospodarstwie rolnym	1 232,3	1 413,1	1 606,9	1 853,8
Na 1 odbiorcę w miastach	1 418,3	1 411,1	1 602,1	1 682,8

Ź r ó d ł o: Rocznik statystyczny 1986, GUS, Warszawa 1986, tab. 625, s. 425-426; Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 1986, WUS w Łodzi, Łódź 1986, tabl. 186, s. 325-326.

i modernizacji sieci energetycznej oraz dostosowania jej do coraz większego poboru energii elektrycznej przez wiejskich odbiorców. W ramach zapewnienia niezawodności, modernizacja sieci przebiega m. in. w kierunku organizacji podwójnego zasilania, które przy awarii

danego odcinka sieci pozwoli na dostarczenie energii elektrycznej z drugiego źródła zasilania.

Organizacyjnie urządzenia elektroenergetyczne we wsiach województwa łódzkiego nie są wyodrębnione. Poprzez Posterunki Energetyczne zlokalizowane w miastach województwa łódzkiego, nadzorowane są one przez dwa Rejony Energetyczne w Zgierzu i Pabianicach. Rejony te z kolei podlegają Zakładowi Energetycznemu Łódź-Miasto, który również nadzorują dwa miejskie rejony energetyczne: Łódź-Północ i Łódź-Południe.

Tak jak w całej Polsce, Zakład Energetyczny Łódź-Miasto sam lub poprzez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa (Zakład Wykonawstwa Sieci Elektrycznych, "Elfor" Przedsiębiorstwo Elektryfikacji Rolnictwa) wykonuje wszelkie instalacje i stacje. Natomiast podłączenia do odbiorców wykonywane są przez licencjonowanych elektryków. Brak wyodrębnienia organizatorów usług elektroenergetycznych dla wsi i dla miasta w opinii Zakładu Energetycznego Łódź-Miasto jest pozytywny dla mieszkańców wsi. Utrzymanie na wysokim poziomie technicznym urządzeń elektroenergetycznych na wsi może być zapewnione dzięki pracy wysokokwalifikowanej kadry mającej długoletnie doświadczenie zdobyte przy rozbudowie oraz utrzymaniu urządzeń elektroenergetycznych w Łodzi i innych miastach województwa.

2.2. Gazownictwo przewodowe

Gazyfikacja wsi, w odróżnieniu od elektryfikacji, daleka jest od powszechności. Nieporównanie wyższa kapitałochłonność sieci gazowej od energetycznej, niedostatecznie rozbudowany krajowy system gazowniczy oraz regionalne układy sieciowe sprawiają, że zasięg gazyfikacji jest nader ograniczony (z wyjątkiem rejonu Podkarpacia).

W roku 1976 zgazyfikowano w województwie łódzkim pierwszą wieś, którą była Nowosolna. Do chwili obecnej dokonano tego jedynie w 5 wsiach województwa (są to: Nowosolna, Rąbień, Piaskowice gm. Aleksandrów, Proboszczewice, Dąbrówka gm. Zgierz). Całkowita dłu-

gość sieci gazowej na wsiach wynosi ok. 30 km i jest do niej podłączonych prawie 5000 odbiorców¹⁵.

W 1987 r. budowano sieć gazową w siedmiu następnych wsiach województwa łódzkiego, co po zakończeniu inwestycji powinno zwiększyć jej długość o ok. 50 km¹⁶. Ujmując statystycznie, tylko 1,5% wsi posiada gaz przewodowy, a po zrealizowaniu już podjętych zamierzeń inwestycyjnych wskaźnik ten wzrośnie do 3,7%. Jest to udział niewielki i trzeba stwierdzić, że sieć gazowa na wsi w województwie łódzkim jest słabo rozwinięta.

Organizacyjnie gazownictwo na wsi w województwie łódzkim jest podporządkowane zarówno w sferze inwestycji, jak i eksploatacji Mazowieckim Zakładom Gazowniczym, Zakład Gazowniczy w Łodzi¹⁷.

Należy wyjaśnić, że budowa sieci gazu przewodowego w danej wsi odbywa się zawsze przez powołanie Społecznego Komitetu Budowy Gazociągu, który może być dofinansowany do wysokości 70% kosztów budowy z dotacji za pośrednictwem Urzędu Gminy. W ten sposób jest budowana sieć gazowa we wspomnianych siedmiu wsiach.

Trzeba jednak zdawać sobie sprawę, że w województwie łódzkim w dużym stopniu występują ograniczenia techniczne, które rzutują na dynamikę rozwoju gazownictwa przewodowego na wsi. Tymi ograniczeniami są linie magistralne przesyłania gazu (Piotrków-Łódź, Turzek-Łódź i nowo projektowana Pabianice-Łask) oraz stacje redukcyjne. Linie magistralne wyznaczają niejako obszar, na którym opłacalność sieci rozdzielczej będzie ekonomicznie uzasadniona i do przyjęcia dla inwestorów - mieszkańców wsi. Podobnie ma się rzecz ze stacjami redukcyjnymi, których koszty budowy są znaczne i w dużym stopniu rzutują na ogólne koszty budowy gazociągu w danej wsi.

Niemniej można uznać, że stopień gazyfikacji wsi na omawianym terenie jest minimalny, nawet biorąc pod uwagę wspomniane ograniczenia techniczne.

¹⁵ Informacje uzyskane w Zakładzie Gazowniczym w Łodzi, Mazowieckich Zakładach Gazownictwa.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ W ramach Mazowieckich Zakładów Gazowniczych poza Zakładem Gazowniczym w Łodzi znajdują się Zakłady Gazownicze w: Warszawie,

2.3. Gazownictwo bezprzewodowe

Gazownictwo bezprzewodowe polega na dostarczaniu odbiorcom gazu płynnego w butlach ważących przeważnie 11 kg. W naszym kraju rozwój gazownictwa bezprzewodowego nastąpił w latach sześćdziesiątych, a byłe województwo łódzkie należało do pierwszych ośmiu województw, w których tę formę dostarczania gazu zapoczątkowano. Wielki walor gazownictwa bezprzewodowego polega na tym, iż znajduje ono zastosowanie w warunkach rozproszonej zabudowy, gdzie gazyfikacja przewodowa byłaby nieopłacalna. Dlatego można uznać, że gazownictwo bezprzewodowe jest szczególnie korzystną formą dostarczania gazu na wieś.

System gazownictwa bezprzewodowego obejmuje: rafinerię (Mazowieckie Zakłady Petrochemiczne w Płocku), rozlewnie i zakłady dystrybucyjne. Aktualnie istnieje w kraju 9 rozlewni gazu płynnego oraz 7 rozlewni oddziałów przy Rejonowych Przedsiębiorstwach Gospodarki Komunalnej¹⁸. W Łodzi Wojewódzka Rozlewnia Gazów Płynnych "Korgaz 2" dostarcza gaz płynny dystrybutorom, którymi są: Spółdzielczy Kombinat Budowlany "Kombud", RPGKiM w Pabianicach, RPGKiM w Zgierzu, jego Oddział w Głownie, PGKiM w Aleksandrowie oraz w Ozorkowie Przedsiębiorstwo Komunalne, PGM Łódź-Widzew i PGM Łódź-Bałuty.

Wymienieni dystrybutorzy obsługują cały obszar województwa, a nawet dostarczają gaz nielicznym odbiorcom w woj. sieradzkim i skierniewickim. W roku 1985 za ich pośrednictwem dostarczona 2900 ton gazu płynnego¹⁹ i była to wielkość zbyt mała w stosunku do po-

Białymstoku, Olsztynie. Zakład Gazowniczy w Łodzi obsługuje województwa: łódzkie, piotrkowskie, skierniewickie, sieradzkie, płockie do Wisły.

¹⁸ Rozlewnie gazu płynnego znajdują się w: Poznaniu, Stąporkowie, Łomży, Rypinie, Lubartowie, Płocku, Kępnie, Wieruszowie, Nowym Targu. Natomiast rozlewnie - oddziały RPGW znajdują się w: Częstochowie, Pleszewie, Koninie, Człuchowie, Gdyni, Jeleniej Górze. Informacja uzyskana w Wojewódzkiej Rozlewni Gazu Płynnego "Korgaz 2" w Łodzi.

¹⁹ Dane z Wydziału Gospodarki Komunalnej i Infrastruktury Technicznej Urzędu Miasta Łodzi.

trzeb. W roku 1986 deficyt ten się zwiększył. Przejawia się to nie tylko w ograniczeniu podpisywania umów na dostarczenie gazu z nowymi odbiorcami, ale i w przewidywaniu weryfikacji starych umów na dostarczanie gazu w butlach.

Niezwykle trudno jest precyzyjnie określić liczbę odbiorców gazu bezprzewodowego na wsi, bowiem dystrybutorzy nie prowadzą rozgraniczenia między odbiorcami w mieście i na wsi. Z wyjątkiem SWB "Kombud", który przede wszystkim rozprowadza gaz płynny w mieście, pozostali dystrybutorzy, to przedsiębiorstwa komunalne działające na terenie miast, które dostarczają go również odbiorcom wiejskim.

W roku 1985 we wszystkich wsiach województwa łódzkiego było 9675 odbiorców gazu płynnego²⁰. Wielkość ta z niewielkimi odchyleniami utrzymuje się przez lata osiemdziesiąte i można przyjąć, że w roku bieżącym zbliży się do 10 000 odbiorców wiejskich. Jest to przyrost nieznaczny, ale niewielkie dostawy nowych butli gazowych oraz stale występujący deficyt gazu płynnego są czynnikami skutecznie hamującymi rozwój gazyfikacji bezprzewodowej na wsiach województwa łódzkiego. Wspomniane liczby dotyczące odbiorców tego gazu na wsi stanowią ok. 20% wszystkich jego użytkowników w województwie łódzkim (w miastach i na wsi) i mniej więcej na tym samym poziomie kształtuje się zużycie gazu płynnego przez odbiorców wiejskich.

W gazyfikacji bezprzewodowej istnieje zasada, że dostawami gazu płynnego powinny być objęte głównie obszary odległe od tras przebiegu gazociągów. Dlatego ta forma jest szczególnie korzystna dla rozproszonych odbiorców, jakimi mogą być indywidualne gospodarstwa rolne.

W województwie łódzkim nie istnieje wyodrębnione przedsiębiorstwo rozprowadzające gaz płynny wśród odbiorców na wsi. Powoduje to, że gospodarka nim, przy konkurencyjności odbiorców w miastach i odbiorców uspołecznionych, rozwija się bardzo powoli.

²⁰ Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 1984, WUS w Łodzi, Łódź 1986, tab. 187, s. 326.

2.4. Urządzenia sanitarne

W ramach niniejszego podrozdziału omówione zostanie zaopatrzenie wsi województwa łódzkiego w wodę i budowa kanalizacji. Inne urządzenia sanitarne nie tylko nie występują na wsiach, ale problematyka ta nie jest też podejmowana w opracowaniach planifikacyjnych.

Zaopatrzenie wsi w wodę jest niezwykle istotnym czynnikiem umożliwiającym prowadzenie prawidłowej gospodarki rolnej, szczególnie przy globalnym deficycie wody w kraju.

W 1985 r. w województwie łódzkim 103 wsie (tj. ponad 1/3) posiadały wodociągi²¹. Znacznie zwiększyła się średnia długość sieci wodociągowej we wsiach i w roku 1985 wynosiła już 42,6 km (por. tab. 5).

T a b e l a 5

Średnia wielkość długości sieci wodociągowej na jedną wieś posiadającą wodociąg w województwie łódzkim w latach 1979-1985

Rok	Średnia długość sieci wodociągowej w km na 1 wioskę
1979	12,6
1980	12,6
1981	20,4
1982	29,4
1983	35,4
1984	37,1
1985	42,6

Ź r ó d ł o: Informacja o realizacji programu zaopatrzenia rolnictwa i wsi w wodę w województwie łódzkim w latach 1974-1985, Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolnych w łodzi, kwiecień 1986, [maszynopis nie publikowany].

²¹ Informacja o realizacji programu zaopatrzenia rolnictwa i wsi w wodę w województwie łódzkim w latach 1979-1985. Woj. Zarząd Inwestycji Rolnych w łodzi, kwiecień 1986 [maszynopis nie publikowany].

Gospodarstwa rolne według głównego źródła zaopatrzenia w wodę w województwie łódzkim w 1984 r.

Gminy	Liczba gospodarstw rolnych		Zaopatrzenie gospodarstw rolnych						
			w sieć wodociągową		ze źródeł ulicznych		z własnego wodociągu		inne
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	%
Aleksandrów łódzki	1 438	100	164	11,4	-	-	320	22,25	66,35
Andrespol	846	100	51	6,03	33	3,9	120	14,18	69,86
Brójce	1 197	100	806	67,34	-	-	145	12,11	20,55
Głowno	1 185	100	100	8,4	-	-	241	20,34	71,26
Nowosolna	1 111	100	565	50,86	-	-	26	2,34	46,80
Ozorków	1 145	100	142	12,40	1	0,09	302	26,38	61,13
Pabianice	1 733	100	237	13,68	376	21,70	323	18,64	45,98
Parzęczew	881	100	76	8,63	7	0,79	220	24,97	56,98
Rzgów	1 546	100	372	24,06	-	-	204	13,20	62,74
Stryków	2 311	100	75	3,25	10	0,43	507	21,94	74,38
Zgierz	2 305	100	252	10,93	-	-	401	17,40	71,67
Razem	15 698	-	2 840	18,09	427	2,72	2 809	17,89	-

Źródło: Tablice wyników jednorazowego badania zaopatrzenia gospodarstw rolnych w wodę w województwie łódzkim, WUS w Łodzi, Łódź 1984 oraz przeliczenia własne.

W województwie łódzkim wsiom w województwie łódzkim roz-
budowana jest sieć wodociągowa. Najlepiej rozwinięta są pod tym względem
gminy: Bródzka, Nowosolna, Rząwów, gdzie więcej niż połowa indywi-
dualnych gospodarstw rolnych korzysta z sieci wodociągowej (por.
tab. 6).

Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych we wsiach woje-
wództwa łódzkiego (por. tab. 6) według głównego sposobu zaopatrze-
nia w wodę informuje jednak, że z wyjątkiem wsi w gminach dobrze
wyposażonych w wodociągi, przeważa zaopatrywanie się gospodarstw
rolnych w wodę we własnych studniach. Potwierdza to tylko 18,1%
udział wodociągów w indywidualnych gospodarstwach rolnych w 1984 r.
dla województwa łódzkiego przy średniej wielkości dla całej Polski
wynoszącej 17,4%²².

U przyroście, choć niewielkim, wodociągów na wsi w wojewódz-
twie łódzkim mogą świadczyć procentowe udziały z roku 1975, które
wynosiły 7,4% (przy średniej krajowej 7,2%). Należy nadmienić, że
udział procentowy w zaopatrywaniu gospodarstw rolnych w wodę z
wodociągów w województwach o najlepiej rozbudowanej w tym zakre-
sie infrastrukturze wynosi np. w województwie wrocławskim powyżej
50%²³.

Zaopatrzenie wsi w wodę z wodociągu podnosi jej jakość i zuży-
cie. W roku 1983 zużycie wody na osobę w województwie łódzkim o-
bejmujące tylko wodę dostarczoną wodociągiem lub źródłem ulicznym
na jednego mieszkańca wsi było prawie 6-krotnie²⁴ mniejsze, niż na
jednego mieszkańca miasta. Dane te nie uwzględniają różnicowania
wielkości sieci wodociągowej miasta i wsi, ale też tego, że znacz-
ną część wody na wsi ma przeznaczenie związane z produkcją rolną
lub hodowlą. Dlatego przede wszystkim we wsiach posiadających wo-
dociągi, będzie pojawiał się problem ścieków sanitarnych, a dla
wszystkich wsi problem ścieków deszczowych.

²² Statystyka Polski, Zaopatrzenie wsi w wodę w 1984 r., GBS,
Warszawa 1985, tab. 1, s. 15.

²³ Tamże.

²⁴ Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 1984, tab. 185,
s. 129.

Kanalizacja wsi w województwie łódzkim w zasadzie nie istnieje. Mimo że dla 1983 r. podawana jest wielkość 61 km tej kanalizacji²⁵, składają się na to odcinki nie stanowiące w żadnej wsi jakiegos jednolitego systemu, który obejmowałby całą jednostkę osadniczą. Na przykład kanalizacja lokalna we wsi Leśmierz oraz pobliskim PGR, obejmuje też część domostw we wsi Bratoszewice itp. To samo dotyczy odprowadzania ścieków i ich utylizacji.

W planach przewiduje się budowę kanalizacji o łącznej długości ok. 300 km w 120 wsiach województwa (po 2,5 km na danej wsi) oraz 35 przepompowni i 40 oczyszczalni²⁶. Jednak ani termin, ani środki realizacji tych planów nie zostały jeszcze określone.

Inwestorem urządzeń sanitarnych na wsiach województwa łódzkiego, a w zasadzie tylko wodociągów, jest Wydział Rolnictwa Gospodarki Żywnościowej i Leśnictwa Urzędu Miasta Łodzi. Inwestorem zastępczym jest Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolnych. Natomiast eksploatacją urządzeń wodociągowych we wszystkich wsiach województwa łódzkiego zajmuje się Zakład Usług Wodnych w Konstantynowie. Wyjątek stanowią: wieś Lipiny w gminie Nowosolna, gdzie zajmuje się tym Komitet Społeczny, wieś Gieczno gm. Zgierz, gdzie czyni to Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna oraz wieś Zgniłe Błoto gm. Aleksandrów, w której należy to do PGR.

Jak widać z przytoczonych danych, a zarządzaniu wodociągami w danej wsi decyduje też czynnik techniczny (np. wspólny wodociąg dla wsi i PGR).

Sprawa będzie się jeszcze bardziej komplikować, albowiem od roku 1986 w podejmowaniu dalszych inwestycji wodociągowych na wsi²⁷ ma w znaczniejszym stopniu partycypować ludność danej wsi oraz

25

Tamże.

26

Koncepcja gospodarki wodno-ściekowej i wodociągowej w województwie łódzkim, Biuro Prognozowania i Projektowania Rozwoju Łodzi, Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego, Łódź 1981 [maszynopis nie publikowany].

27

Dotychczasowy system finansowania wodociągów na wsi przewidywał dofinansowanie ze środków budżetowych Urzędu Miasta, z Funduszu Gospodarki Wodnej, Wydziału Ochrony Środowiska, Wydziału Rolnictwa, Gospodarki Żywnościowej i Leśnictwa.

podstawowy organ administracji państwowej, jakim jest gmina. Ustawa o systemie rad narodowych i samorządzie terytorialnym uściśliła zadania i kompetencje rad narodowych, przypisując do właściwych dla danego terenu gminnych rad narodowych budowę i utrzymanie urządzeń zaopatrzenia wsi w wodę, powierzając im funkcje zarządcy tych urządzeń.

2.5. Drogi wiejskie

Drogi i ulice wewnątrzosiadkowe oraz oświetlenie uliczne we wsiach nazwiemy drogami wiejskimi. Wobec braku bardziej aktualnych danych zmuszeni jesteśmy oprzeć się na informacji statystycznej zebranej podczas Narodowego Spisu Powszechnego w roku 1978.

Wejście w życie Ustawy o drogach publicznych w 1985 r. (Dz.U. nr 14 z 1985 r.) jeszcze bardziej skomplikowało zebranie wiarygodnych informacji statystycznych. Bowiem zgodnie z ustawą został dokonany nowy podział dróg, w którym wyróżniono m. in. drogi gminne (obejmujące część dotychczasowych dróg lokalnych) przekazane w administrowanie naczelnikowi gminy. Dlatego dopiero Narodowy Spis Powszechny w 1988 r. da wiarygodny obraz dróg wiejskich w województwie łódzkim. Tymczasem oprzemy się na danych uzyskanych podczas poprzedniego spisu.

Ogółem w województwie łódzkim było 1569,6 km dróg wiejskich i składało się na to prawie 68% dróg gruntowych, 21% dróg twardych nie ulepszonych i tylko 11% dróg twardych ulepszonych (por. tab. 7). W tym samym okresie 191 wsi, tj. prawie 60% wszystkich wsi w województwie łódzkim, miało oświetlenie uliczne.

Nie jest możliwe bez badań empirycznych podanie dokładniejszych danych, natomiast według szacunków, dróg twardych ulepszonych przybyło ok. 10%, natomiast oświetlenie uliczne zwiększyło się o ok. 7%. Obraz drogownictwa wiejskiego we wsiach województwa łódzkiego świadczy o średnim stanie technicznym. Wynika to ze stanu technicznego drogownictwa w kraju, gdzie w minionych latach większość nakładów musiała pójść na drogi państwowe i o dużym ruchu kołowym.

Drogi wiejskie będące w administracji gminy są utrzymywane lub modernizowane przy wykorzystaniu czynów społecznych mieszkańców danej wsi oraz funduszy gminnych, które zawsze były ograniczone.

T a b e l a 7

Drogi wiejskie i oświetlenia uliczne
we wsiach województwa łódzkiego w roku 1978

Gminy	Ogółem	Długość dróg w km nawierzchni			Liczba wsi z oświet- leniem ulicz- nym
		twardej ulepszo- nej	twardej nie ulepszo- nej	grun- towej	
Aleksandrów łódzki	88,2	1,6	4,0	82,6	12
Andrespol	102,2	35,2	-	67,0	15
Brójce	75,1	9,9	49,0	16,2	10
Głowno	208,3	2,7	3,6	202,0	30
Nowosolna	150,6	-	67,0	83,6	12
Ozarków	162,0	-	32,0	70,0	20
Pabianice	200,6	21,3	94,3	85,0	13
Parzęczew	222,5	28,0	25,5	169,0	37
Rzgów	73,0	17,0	22,0	34,0	7
Stryków	69,0	8,5	2,0	58,5	9
Zgierz	278,1	47,0	33,8	197,3	26
Razem	1 569,6	171,8	333,2	1 065,2	191

Ź r ó d ł o: Tablice wynikowe, Badania wyposażenia miast, gmin i miejscowości wiejskie w podstawowe placówki i urządzenia województwa łódzkiego, GUS, Warszawa 1979.

Gospodarka komunalna we wsiach województwa łódzkiego w znacznym stopniu dopiero się tworzy, tak jak tworzy się infrastruktura komunalna na wsi.

Jak już wspomniano uwarunkowania do tworzenia gospodarki komunalnej na wsi narzuca sama wiejska jednostka osiedleńcza i proces ten, aczkolwiek powolny, stale następuje, wyodrębniając ze wszystkich istniejących wsi te, dla których istnieją przesłanki do budowy urządzeń komunalnych w pierwszej kolejności. O ile w procesie historycznym ukształtowały się formy organizacyjne gospodarki komunalnej w mieście, o tyle nie można tego odnosić do wsi.

Można obserwować aktualnie, że organizatorem owej gospodarki na wsi są przede wszystkim wyspecjalizowane przedsiębiorstwa terenowe odpowiedzialne za gospodarkę komunalną w miastach.

Z jednej strony jest to korzystne, gdyż wysoki poziom techniczny tych przedsiębiorstw może gwarantować podobny poziom techniczny budowanych urządzeń infrastrukturalnych na wsiach. Z drugiej jednak strony niedostateczne zainwestowanie w dziedzinie urządzeń infrastruktury komunalnej w miastach siłą rzeczy będzie odsuwało realizację występujących w tym zakresie potrzeb na wsi. Inna jest skala potrzeb odbiorców wiejskich.

W znacznej mierze, wobec postępującego procesu decentralizacji decyzji, inicjatywa społeczna ludności wiejskiej oraz rady gminnej będzie przesądzała o podejmowaniu inicjatyw inwestycyjnych w zakresie gospodarki komunalnej w wiejskich jednostkach osiedleńczych. Ale konieczność poszukiwania nowych form organizacyjnych dla gospodarki komunalnej na wsi, koordynacja zamierzeń inwestycyjnych spada na szczybel podstawowej jednostki administracyjnej jakim jest gmina, a jej przygotowanie do takich zadań jest niewielkie z uwagi choćby na niedawne pojawienie się tego problemu na wsi. Dlatego wydaje się słuszne nie tylko prowadzenie prac badawczych, dla lepszego poznania aktualnych i przyszłych potrzeb mieszkańców wsi w dziedzinie gospodarki komunalnej. Bowiem jest to tylko punkt wyjścia do rozważań nad koncepcją organizacji tej gospodarki oraz jej planowym rozwojem.

Wydaje się nader ważne przygotowanie kadr, działających na szczyblu gminy, które w sposób racjonalny i uwzględniający aktualną sytuację i przyszłość gospodarki komunalnej na wsi będą kształtować poczynania organizacyjno-inwestycyjne, wypracowując jednocześnie formy zarządzania tą gospodarką na wsi.

Kazimierz Słomczewski

COMMUNAL ECONOMY IN RURAL AREAS
OF LODZ ADMINISTRATIVE PROVINCE AND ELEMENTS
OF ITS MANAGEMENT

The article deals with the communal economy in rural areas. The author discusses problems connected with a definition of a village area as "an area of investments in the communal infrastructure", and differences between the communal economy in villages and towns, as well as the necessity of developing it in villages. The analysis has been performed on the basis of the communal infrastructure in villages belonging to Lodz administrative province. Its state leads to little optimistic conclusions concerning its development.